

Content of legal guarantees of administrative protection of children rights

Зміст юридичних гарантій адміністративно-правового захисту прав дитини

Nataliia Kolomoiets

Key words:

children rights, legal guarantees, administrative and legal protection, state authorities and local self-government agencies.

Ключові слова:

права дитини, юридичні гарантії, адміністративно-правовий захист, органи державної влади та місцевого самоврядування.

Постановка проблеми. Проголошення будь-яких прав людини та закріплення їх у відповідних актах державної влади є нічим без реальних гарантій їх реалізації. З цим твердженням не можна не погодитися. Більше того, воно постійно має супроводжувати законодавців під час їхньої нормотворчої діяльності, оскільки вони мають розуміти, що будь-яке положення, що ними приймається, має забезпечуватися відповідними гарантіями реалізації цих норм. Гарантії у такому разі виступають «пусковим механізмом» застосування та безпосередньої дії норми права. Особливо гостро це питання торкається гарантій адміністративно-правового захисту прав дитини, оскільки дитина через свій вік та розумовий розвиток не здатна повною мірою захистити себе та свої права від протиправних посягань або бездіяльності органів державної влади чи місцевого самоврядування. Тому мають існувати відповідні механізми, які забезпечуватимуть захист цих прав, свобод та законних інтересів.

Аналіз останніх досліджень. Права дитини неодноразово ставали предметом досліджень представників різних наукових кіл. Так, варто відзначити праці таких учених: Л. Миськів, І. Бандурки, О. Синегубова, К. Левченко, А. Сазонової, О. Буцько, В. Кірюхіна, В. Закопиріна, В. Абрамова, С. Бойка, О. Юнусової, О. Таїбової та низки інших. Проте гарантії правового захисту прав дитини так і залишалися поза увагою більшості з них. Але це не єдине негативне явище, що супроводжує правовий статус дитини. Нормативно-правове регулювання також потребує свого удосконалення у цьому напрямі.

Отже, **метою** статті є вивчення юридичної природи та змісту гарантій адміністративно-правового захисту прав дитини.

Виклад основного матеріалу. Вважається, що термін «гарантія» французького походження (*garantie/garant* – поручитель). Але є такі етимологічні словники, які посилаються на німецьке коріння цього слова (*garantie/garantieren*)¹, при цьому змістове навантаження вони мають однакове. Так, «гарантія» означає: по-перше, забезпечення, запоруку в чому-небудь; по-друге, спосіб забезпечення виконання обов'язків². У великому тлумачному словнику сучасної української мови можемо знайти таке пояснення «гарантії»: порука в чомусь або забезпечення чого-небудь³. Юридична енциклопедія трактує правові гарантії як встановлені законом засоби забезпечення, використання, дотримання, виконання та застосування норм права⁴ або правові засоби, які безпосередньо спрямовані на забезпечення нормального функціонування того чи іншого інституту⁵.

¹ Фасмер М. Этимологический словарь русского языка. Т.1 (А–Д) / пер. с нем. и доп. О.Н. Трубачева; под ред. и с предисл. Б.А. Ларина. 2-е изд., стер. Москва: Прогресс, 1986. С. 392.

² Сучасний словник іншомовних слів: близько 20 тис. слів і словосполучень / Уклали: О.І. Скопненко, Т.В. Цимбалюк. Київ: Довіра, 2006. С. 152.

³ Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ, Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. С. 222.

⁴ Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. Київ: «Укр. енцикл.», 2002. Т. 4: Н–П. С. 555.

⁵ Юридичний словник / за ред. Б.М. Бабія, Ф.Г. Бурчака, В.М. Корецького, В.В. Цветкова. Київ: ГУРЕ, 1983. С. 132.

Дуже часто поняття «гарантія» ототожнюється з терміном «забезпечення», яке у більшості тлумачних словників трактується як «надання чи створення матеріальних засобів, охорону кого-небудь від небезпеки; гарантування чогось»⁶. Такий підхід варто підтримати, особливо, коли йдеться про адміністративно-правовий захист прав дитини, під яким маємо на увазі насамперед діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування, спрямовану на забезпечення та захист прав дитини. Тобто владно-розпорядча діяльність уповноважених суб'єктів стосовно об'єктів управління за таких обставин виступає гарантом того, що воля держави у сфері реалізації державної політики щодо захисту прав дитини буде реалізована.

На теоретичному рівні під гарантіями прав, свобод та законних інтересів людини та громадянина пропонують розуміти систему соціально-економічних, моральних, політичних, юридичних умов, засобів та способів, що забезпечують їх фактичну реалізацію, охорону та надійний захист⁷. Деякі науковці пропонують розглядати гарантії як юридичне та соціально-політичне поняття одночасно. А як аксіому радять взяти положення про те, що гарантії забезпечують «необхідний в основі правового статусу особистості перехід від загального до конкретного, від проголошеної в законі можливості до безпосередньої правової дійсності»⁸. Тобто правова забезпеченість дій у такому разі виступає запорукою реалізації владного припису. Отже, гарантії є тим механізмом, який, по-перше, підтверджує наявність прав, свобод та законних інтересів будь-якої людини, зокрема дитини, по-друге, створює юридичні можливості їх правового забезпечення та захисту.

Що стосується класифікації гарантії прав людини, то варіантів на доктринальному рівні безліч. Але при цьому варто зробити ремарку про те, що дуже часто трапляються випадки, коли гарантії прав дорослої людини не збігаються з гарантіями прав дитини та навпаки. Зумовлене це особливостями правового статусу повнолітньої та неповнолітньої особи та її фактичними можливостями застосовувати норми права. Проте не можна стверджувати, що гарантії прав дорослої людини є ширшими ніж дитини, скажімо, що вони різняться залежно від правової природи наданих прав та відповідних можливостей.

Наша увага в рамках цієї статті буде звернута на дослідження юридичних гарантії прав дитини. Зумовлене це тим, що останні стосуються насамперед правотворчої діяльності держави та її органів, вони відображають способи закріплення прав дитини і принципи дії цих норм. Але зміст юридичних гарантії не можна зводити тільки до нормативного забезпечення реалізації і захисту прав, свобод та законних інтересів дитини. Вони також пов'язані із закріпленням та регламентацією організаційної роботи органів державної влади та її посадових осіб. Отже, під юридичними гарантіями варто розуміти систему встановлених державою та забезпечених її примусовою силою правових механізмів, засобів і способів, спрямованих на реалізацію та забезпеченість прав дитини. Якщо ж ми говоримо про юридичні гарантії в контексті адміністративно-правового захисту прав дитини, то такі правові гарантії забезпечуються, зокрема, діяльністю органів державної влади та місцевого самоврядування. Тобто під **юридичними гарантіями адміністративно-правового захисту прав дитини** варто розуміти сукупність нормативно-закріплених організаційно-правових дій, форм та заходів, що перебувають у єдності та утворюють механізм правового впливу, за допомогою якого держава забезпечує реалізацію та захист суб'єктивних прав дитини.

Характеризуючи наведене визначення, варто зазначити, що юридичні гарантії адміністративно-правового захисту прав дитини представлені перш за все організаційно-правовими діями. Певна річ, що дії забезпечувального характеру можуть здійснювати виключно уповноважені суб'єкти – міжнародні урядові органи та організації, вітчизняні органи державної влади, органи місцевого самоврядування та органи делегованих повноважень загальної та спеціальної компетенції. Проте варто відзначити цікавий факт, що, наприклад, у Законі України «Про охорону дитинства» держава також закріпила за собою цілу низку організаційних дій, спрямованих на гарантування дитині прав на охорону здоров'я, безоплатну кваліфіковану медичну допомогу в державних і комунальних закладах охорони здоров'я. Зокрема, в Законі відзначено, що держава сприяє створенню безпечних умов для життя і здорового розвитку дитини, раціонального харчування, сприяє формуванню навичок здорового способу життя тощо. З цією метою відповідно до статті 6 вказаного Закону держава вживає заходів щодо: 1) зниження рівня смертності немовлят і дитячої смертності; 2) забезпечення

⁶ Новий тлумачний словник української мови : У 4-х т. / Укл. В. Яременко, О. Сліпушко. Київ : Вид-во «Аконіт», 1999–2000. Т. 2. С. 42.

⁷ Скаун О.Ф. Теорія держави і права : підручник. Харків: Консум, 2001. С. 202.

⁸ Марковичева Е.В. Правовое обеспечение прав несовершеннолетних в Российской Федерации : диссертация ... кандидата юридических наук: 12.00.01. Коломна, 2003. 201 с. URL: <http://www.dslib.net/teoria-prava/pravovoe-obespechenie-pravnesovershennoletnih-v-rossijskoj-federacii.html>

надання необхідної медичної допомоги всім дітям; 3) боротьби з хворобами і недоїданням, зокрема шляхом надання дітям доступу до достатньої кількості якісних харчових продуктів та чистої питної води; 4) створення безпечних і здорових умов праці; 5) надання матерям належних послуг з охорони здоров'я у допологовий і післяпологовий періоди; 6) забезпечення всіх прошарків суспільства, зокрема батьків і дітей, інформацією щодо охорони здоров'я і здорового харчування дітей, переваг грудного вигодовування, гігієни, санітарних умов проживання дітей та запобігання нещасним випадкам; 7) розвитку просвітницької роботи, послуг у галузі планування сім'ї та охорони репродуктивного здоров'я; 8) пільгового забезпечення дітей ліками та харчуванням у порядку, встановленому законодавством⁹. Але це не всі обов'язки, які взяла на себе держава з метою гарантування основних прав, свобод та законних інтересів дитини. Так, у тексті Закону ми можемо зустріти й інші зобов'язання держави у сфері забезпечення прав дитини.

При цьому варто відзначити, що держава представлена уособленням діяльності державних органів та органів делегованих повноважень, проте за таких обставин вона виступає гарантом того, що відповідні органи справді реалізовуватимуть волю держави та її політику у сфері забезпечення та захисту прав дитини. Так, Кабінет Міністрів України реалізує державну політику щодо охорони дитинства, розробляє та здійснює цільові загальнодержавні програми соціального захисту та поліпшення становища дітей, підтримки сімей з дітьми, координує діяльність центральних та місцевих органів виконавчої влади у цій сфері, щорічно звітує Верховній Раді України про стан демографічної ситуації в Україні, становище дітей та тенденції його змін під час впроваджених соціально-економічних перетворень.

Місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування відповідно до їхньої компетенції, визначеної законом з метою гарантування прав, свобод та законних інтересів дитини своїми діями забезпечують: 1) проведення державної політики у сфері охорони дитинства, розроблення і здійснення галузевих та регіональних програм поліпшення становища дітей, підтримки сімей з дітьми, вирішення інших питань у цій сфері; 2) розвиток мережі навчальних закладів, закладів охорони здоров'я, соціального захисту, а також позашкільних навчальних закладів, діяльність яких спрямована на організацію дозвілля, відпочинку й оздоровлення дітей, зміцнення їхньої матеріально-технічної бази; 3) вирішення питань щодо забезпечення прав дітей, встановлення опіки і піклування, створення інших передбачених законодавством умов для виховання дітей, які внаслідок смерті батьків, позбавлення батьків батьківських прав, хвороби батьків чи з інших причин залишилися без батьківського піклування, а також для захисту особистих і майнових прав та інтересів дітей; 4) організацію безкоштовного харчування дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей з особливими освітніми потребами, які навчаються у спеціальних і інклюзивних класах, та учнів 1-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів із сімей, які отримують допомогу відповідно до Закону України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям»; 5) можуть забезпечувати пільговий проїзд учнів, вихованців, студентів до місця навчання і додому у порядку та розмірах, визначених органами місцевого самоврядування, та передбачати на це відповідні видатки з місцевих бюджетів; 6) вирішення питань про надання пільг та державної допомоги дітям та сім'ям з дітьми відповідно до законодавства; 7) контроль за дотриманням в ігрових залах, комп'ютерних клубах, відеотеках, дискотеках, інших розважальних закладах та громадських місцях правопорядку та етичних норм стосовно дітей; 8) вжиття інших заходів щодо охорони дитинства, захисту прав дитини, віднесених до їхньої компетенції законодавством України¹⁰.

Інші органи виконавчої влади з метою гарантування прав, свобод та законних інтересів дитини в межах своїх повноважень:

- подають Кабінету Міністрів України пропозиції щодо вдосконалення положень законодавства, які стосуються забезпечення захисту прав дітей;
- подають висновки до проектів законодавчих актів із зазначених питань;
- надають засобам масової інформації, громадськості та особам чи органам, які займаються вирішенням питань захисту дітей, загальну інформацію про забезпечення захисту прав дітей¹¹.

Зокрема, ми зазначали про те, що юридичними гарантіями адміністративно-правового захисту прав дитини в Україні є сукупність форм, за допомогою яких держава забезпечує реалізацію та захист суб'єктив-

⁹ Про охорону дитинства : Закон України від 26 квітня 2001 р. № 2402-III. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>

¹⁰ Про охорону дитинства : Закон України від 26 квітня 2001 р. № 2402-III. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>

¹¹ Там само.

них прав дитини. Що стосується форм, то вони є зовнішнім відображенням діяльності держави, її органів та органів місцевого самоврядування щодо захисту прав дитини. У теорії адміністративного права форми управлінської діяльності можуть бути як правовими, що тягнуть за собою настання певних юридичних наслідків, так і неправовими, що сприяють реалізації правових форм, проте юридичних наслідків не створюють. Так, наприклад, видання акта державного управління, що є найбільш поширеною правовою формою реалізації державної влади, є юридичною гарантією адміністративно-правового захисту прав дитини в Україні, оскільки в такому підзаконному акті містяться конкретні приписи та зобов'язання, які має виконати об'єкт управління з метою забезпечення реалізації прав дитини. Як приклад можемо навести Постанову Кабінету Міністрів України від 4 липня 2017 р. № 465 «Деякі питання здійснення наставництва над дитиною». Цей акт державного управління забезпечує впровадження та функціонування такого інституту в державі, як наставництво. Основна мета цього інституту полягає у тому, щоб дитина, яка проживає у дитячому закладі, була обізнана, використовуючи допомогу наставника, та мала доступ до інформації про: 1) її права та обов'язки; 2) формування навичок здорового способу життя; 3) визначення та розвиток її здібностей; 4) формування практичних навичок щодо вирішення побутових питань; 5) розпорядження власним майном і коштами; 6) отримання освітніх, соціальних, медичних, адміністративних та інших послуг тощо¹².

Визначаючи юридичні гарантії адміністративно-правового захисту прав дитини в Україні, ми також вказали на те, що це ще й сукупність нормативно-закріплених заходів, що перебувають у єдності та утворюють механізм правового впливу, за допомогою яких держава забезпечує реалізацію та захист суб'єктивних прав дитини. Що таке заходи? Заходи – це сукупність конкретних дій або засобів для досягнення, здійснення чого-небудь. Проте такі дії та засоби не є довільними. Вони мають бути узгодженими за метою та часом. Особливість заходів полягає у тому, що вони: 1) є чітко визначеними; 2) нормативно-закріплені; 3) є суб'єктивними, тобто мають конкретних виконавців; 4) мають практичну спрямованість; 5) найчастіше мають терміни виконання.

Заходи за своїм змістом є сполучною ланкою між метою (ціллю), яка ставиться перед уповноваженим суб'єктом та результатами правової дійсності. Вони також можуть виступати алгоритмом дій, якого необхідно дотримуватися, щоб отримати очікуваний результат. Зокрема, вони нерозривно пов'язані із вирішенням завдань. Заходи є важливим складником юридичних гарантій адміністративно-правового захисту прав дитини, тому їхню правову природу не варто недооцінювати. По суті кожний нормативно-правовий акт різної юридичної сили, який приймається уповноваженим органом державної влади чи органом місцевого самоврядування, має містити заходи реалізації закріплених положень, адже це є гарантією того, що норма буде виконуватися.

Досить детально заходи розписуються у таких нормативно-правових актах, як положення, концепції, програми, рішення, накази, тобто тих актах, які мають переважно індивідуальний характер або цільове спрямування. Для прикладу розглянемо деякі з них. Так, Державна соціальна програма «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2021 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 30 травня 2018 р. № 453, містить додаток 2, у якому визначено завдання і заходи з виконання Програми. Тому для того, аби розробити та затвердити мінімальні стандарти благополуччя та безпеки дитини, необхідно здійснити низку таких заходів: 1) розробити показники (індикатори) національного і регіонального рівня щодо забезпечення захисту прав та інтересів дитини; 2) провести комплексний аналіз становища дітей для визначення актуальних проблем дитинства з метою підготовки та схвалення щорічної державної доповіді про становище дітей в Україні; забезпечити підготовку та подати Комітету ООН з прав дитини зведену періодичну доповідь України; 3) розробити та затвердити мінімальний державний соціальний стандарт щомісячного утримання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, відповідно до Закону України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування»; 4) доопрацювати та забезпечити супроводження єдиної інформаційно-аналітичної системи «Діти»; 5) провести семінари з питань роботи в електронній базі даних обліку дітей та сімей з дітьми, захисту та обробки персональних даних.

З метою інтеграції дітей, які утримуються в інтернатних закладах, у соціальний простір територіальної громади необхідно здійснити такі заходи: 1) запровадити наставництво над дитиною, яка мешкає в закладі для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, іншому закладі для дітей; 2) поширювати в

¹² Деякі питання здійснення наставництва над дитиною : Постанова Кабінету Міністрів України від 4 липня 2017 р. № 465 // Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України / Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/250113626>

інтернатних закладах інформаційні матеріали з тематики «Чому мені важливо знати свої права»; 3) проводити профорієнтаційну роботу з майбутніми випускниками, вихованцями інтернатних закладів. Для того щоб посилити роботу з профілактики бездоглядності та безпритульності дітей, необхідно здійснити такі заходи: 1) розробити комплексні методики індивідуальної психологічної, реабілітаційної та корекційної допомоги дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування, а також дітям, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують такої допомоги з урахуванням індивідуальних потреб дівчат і хлопців; 2) урегулювати та посилити контроль за діяльністю закладів соціального захисту дітей; 3) проводити профілактичну роботу із запобігання самовільному залишенню дітьми місця проживання, зокрема, закладів інституційного догляду та виховання дітей; 4) проводити профілактичні заходи з метою попередження вчинення дітьми адміністративних і кримінальних правопорушень, втягнення їх у протиправну діяльність, інших негативних проявів у підлітковому середовищі, а також виявляти дітей, які залишилися без батьківського піклування та низку інших завдань та заходів у сфері захисту прав дітей¹³.

Наведені приклади дають нам можливість наочно побачити та зрозуміти, що собою являють в дії юридичні гарантії адміністративно-правового захисту прав дитини в Україні. Отже, з огляду на викладене, можемо сформулювати їх характерні ознаки. Ними є: 1) нормативна визначеність та закріпленість; 2) внутрішня єдність та змістова спрямованість на захист прав дитини; 3) нерозривна єдність із завданнями державної політики у сфері захисту прав дитини; 4) варіативність форм вираження; 5) забезпеченість примусовою силою держави; 6) організаційно-правове та практичне спрямування їх реалізації; 7) суб'єктивна визначеність та темпоральність.

Висновок. Узагальнюючи викладене, зазначимо, що юридичні гарантії адміністративно-правового захисту прав дитини є складовими елементами механізму адміністративно-правового захисту прав дитини та перебувають у нерозривній єдності та взаємодії з основними елементами системи, яка сприяє розвитку та реалізації державної політики у сфері захисту прав дитини. Але при цьому у такому механізмі юридичним гарантіям відведена особлива роль, оскільки саме вони виступають тією примусовою силою, що сприяє здійсненню та забезпеченню прав дитини.

Анотація

У статті досліджуються питання забезпеченості прав дитини. Особлива увага приділяється юридичним гарантіям адміністративно-правового захисту прав неповнолітньої особи, оскільки саме вони пов'язані із правотворчою діяльністю держави та окремих її органів, а також відображають способи та основні засади закріплення прав дитини у нормах чинного законодавства. У результаті проведеного дослідження були, зокрема, сформовані особливості юридичних гарантій адміністративно-правового захисту прав дитини.

Summary

The author of the article has studied the issues of ensuring children rights. Particular attention has been paid to the legal guarantees of administrative and legal protection of the rights of minors, since they are related to the law-making activity of the state and certain state agencies, and reflect the ways and the basic principles of consolidating children rights in the norms of the current legislation. In particular, specific features of legal guarantees of administrative and legal protection of children rights have been formed in the result of conducted research.

¹³ Про затвердження Державної соціальної програми «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2021 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 травня 2018 р. № 453. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/453-2018-%D0%BF#n10>

Використана література:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ, Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
2. Деякі питання здійснення наставництва над дитиною : Постанова Кабінету Міністрів України від 4 липня 2017 р. № 465 // Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України / Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/pras/250113626>
3. Марковичева Е.В. Правовое обеспечение прав несовершеннолетних в Российской Федерации : диссертация ... кандидата юридических наук : 12.00.01. Коломна, 2003. 201 с. URL: <http://www.dslib.net/teoria-prava/pravovoe-obespechenie-prav-nesovershennoletnih-v-rossijskoj-federacii.html>
4. Новий тлумачний словник української мови : У 4-х т./ Укл. В. Яременко, О. Сліпушко. Київ : Вид-во «Аконіт», 1999–2000. Т. 2. 911 с.
5. Про затвердження Державної соціальної програми «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2021 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 30 травня 2018 р. № 453. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/453-2018-%D0%BF#n10>
6. Про охорону дитинства : Закон України від 26 квітня 2001 р. № 2402-III. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>
7. Скакун О.Ф. Теорія держави і права : підручник. Харків : Консум, 2001. 656 с.
8. Сучасний словник іншомовних слів : близько 20 тис. слів і словосполучень / Уклали: О.І. Скопненко, Т.В. Цимбалюк. Київ : Довіра, 2006. 789 с.
9. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка. Т. 1 (А–Д) / пер. с нем. и доп. О.Н. Трубачева ; под ред. и с предисл. Б.А. Ларина. 2-е изд., стер. Москва : Прогресс, 1986. 576 с.
10. Юридична енциклопедія : в 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. Київ : «Укр. енцикл.», 2002. Т. 4: Н–П. 720 с.
11. Юридичний словник / за ред. Б.М. Бабія, Ф.Г. Бурчака, В.М. Корецького, В.В. Цветкова. Київ : ГУРЕ, 1983. 872 с.

Nataliia Kolomoiets,

PhD in Law,

*Assistant Professor of Administrative Law and Procedure Department of the Faculty № 3
Kharkiv National University of Internal Affairs*